



DAVID BROOKS

DRUMUL SPRE CARACTER

Traducere din limba engleză de

Ana Mănescu



ACT și Politon

2017



CUPRINS

	PREFAȚĂ	7
	INTRODUCERE: ADAM II	11
CAPITOLUL 1:	SCHIMBAREA	21
CAPITOLUL 2:	SINELE CONVOCAT	37
CAPITOLUL 3:	CUCERIREA SINELUI	75
CAPITOLUL 4:	LUPTA	107
CAPITOLUL 5:	STĂPÂNIREA SINELUI	143
CAPITOLUL 6:	DEMNITATEA	173
CAPITOLUL 7:	DRAGOSTEA	201
CAPITOLUL 8:	DRAGOSTEA PORUNCITĂ	241
CAPITOLUL 9:	EXAMINAREA SINELUI	275
CAPITOLUL 10:	MARELE EU	307
	MULȚUMIRI	345
	NOTE	349
	PERMISIUNI DE FOLOSIRE	365
	DESPRE AUTOR	367

Prefață la ediția în limba română

David Brooks este jurnalist la revista New York Times, unde, de-a lungul anilor, și-a atras un mare număr de cititori. Cartea *Drumul spre caracter* vorbește despre un anume tip de criză care s-a instalat în cultura occidentală și în societatea zilelor noastre, o criză a valorilor, pe care autorul o localizează la nivel individual.

Deși efectul se vede mai degrabă în comportamentul social al individului, cauza, susține Brooks este întreținută de o gândire meritocratic-individualistă ce se reflectă în toate formele culturii de masă specifice occidentului. Ieșind de sub semnul altruismului, civilizația modernă intră sub cel al egoismului, iar această schimbare se reflectă în special la nivelul aspirațiilor și virtuților personale.

Autorul clasifică trăsăturile umane în „*résumé virtues*” (virtuțile din CV) și în „*eulogy virtues*” (virtuțile din discursul de comemorare). Virtuțile enumerate în CV oglindesc abilitățile relevante pentru piața muncii, iar cele din discursul de comemorare, după cum sugerează numele, sunt virtuțile amintite în discursul de înmormântare, virtuți în accepțiunea clasică a cuvântului, precum onestitatea, curajul, bunătatea, și chiar relația pe care ai avut-o cu semenii tăi.

Brooks își construiește argumentația pornind de la un comentariu făcut pe marginea Genezei de rabinul Joseph Soloveitchik – în volumul *Lonely Man of Faith (Omul singuratic al credinței)*. Acesta observă că în Geneză există două povestiri despre creație, și le pune în legătură cu cele două laturi opuse ale naturii noastre: Adam I și Adam II. Brooks duce mai departe raționamentul și identifică firea lui Adam I cu virtuțile din CV și pe cea a lui Adam II cu virtuțile din discursul de comemorare. Astfel, Adam I tânjește după succes,

popularitate, statut social și reușite profesionale. Prin contrast, Adam II vrea să întruchipeze anumite calități morale, integritate, consistență interioară, vrea să iubească și să se sacrifice în folosul celorlalți. Prin însăși natura sa, Adam II poate rezista cu ușurință dezaprobării publice.

Cu siguranță este de apreciat modul în care autorul ilustrează procesul de autocritică – un element de bază al drumului spre caracter –, dându-se pe sine ca exemplu. Printr-un rar exercițiu de sinceritate, Brooks își enumeră neajunsurile morale și năravurile, mărturisind că este înclinat către natura lui Adam I, dar recunoscând în același timp că este deschis și că dorește să devină o persoană mai bună; că dorește, cu alte cuvinte, să se identifice conștient, din ce în ce mai mult, cu Adam II. Însăși motivația care a stat la baza acestui volum este pusă pe seama efortului depus de autor pentru a-și recunoaște, în primă fază, neajunsurile și, în cele din urmă, de a se schimba, de a se înscrie pe o traiectorie a virtuților autentice.

Fiecare capitol al cărții reprezintă câte un element constitutiv al caracterului, câte o oprire pe *drumul spre caracter*. La fiecare oprire, cititorul întâlnește câte o personalitate a cărei poveste va ilustra o anumită trăsătură a caracterului. Vom face cunoștință cu oameni celebri care și-au înfruntat cu succes slăbiciunile, care s-au confruntat cu ei înșiși și au pășit pe drumul, de multe ori anevoios, al construirii caracterului. Astfel, îi vom întâlni, printre alții, pe Ida Stover Eisenhower, mama președintelui Dwight D. Eisenhower, o femeie ambițioasă, foarte credincioasă, care, în ciuda condițiilor modeste de trai, și-a crescut cei șapte copii în spiritul disciplinei și al cumpătării. Pe Frances Perkins, care a luat decizia să lupte pentru drepturile muncitorilor în clipa în care a asistat neputincioasă la incendiul fabricii Triangle, cel mai grav accident industrial din istoria orașului New York soldat cu 146 de victime, și pe Bayard Rustin, activistul pentru drepturile civile care și-a păstrat demnitatea chiar și în cele mai grele momente de discriminare, suportând agresiuni fizice și amenințări.

Numitorul comun al tuturor acestor elemente constitutive ale caracterului – și firul roșu al acestui volum – este stăpânirea sinelui, trăsătura de bază a lui Adam II și piatra de temelie a unui caracter

puternic. Pornind de aici, oamenii prezentați în aceste pagini ne inspiră prin dragoste, disciplină, precum și printr-un angajament pentru un bine mai presus de ei înșiși, angajament care i-a mânat pe toți să aleagă satisfacția pe termen lung, sacrificând micile dorințe zilnice, imediate și individualiste.

Punând în contrast aceste scurte biografii cu valorile predominante ale zilelor noastre, pentru a ilustra o diagramă a meritocrației, Brooks realizează, în paralel, o critică a societății contemporane. El concluzionează că un sistem hipercompetitiv bazat pe merit încurajează oamenii să devină egoiști și interesați preponderent de îmbunătățirea abilităților individuale, chiar în defavoarea binelui comun.

Astăzi, în sistemul de învățământ, aprecierea revine doar celor care au performanțe de vârf, deoarece promovarea – fie ea socială sau profesională – nu mai are legătură cu morala, ci cu excelența academică. David Brooks sugerează că meritul nu ar trebui privit ca un bun definit de piață, pentru că, pusă în această lumină, valoarea unei persoane se obiectivizează și devine o însușire de suprafață ce acoperă caracterul autentic. Una dintre cele mai negative consecințe care se trag de aici este, în viziunea autorului, apariția, la nivel de societate, a unei forme agresive de individualism.

Volumul de față este o apariție unică în peisajul livresc de astăzi prin însăși subiectul pe care îl abordează. Este o carte care te pune pe gânduri, care te face să înțelegi că succesul nu se obține întotdeauna ușor, ci cu multă muncă și disciplină, că trebuie să dai piept cu propriile slăbiciuni și să le depășești. Cititorii vor găsi aici atât un ghid excelent pentru a-și cultiva acele virtuți eterne care depășesc granițele culturale și istorice, cât și o hartă ce le va permite să se înscrie pe calea îngustă, dar plină de satisfacții, a *drumului spre caracter*.

Florin Roșoga

INTRODUCERE: ADAM II

În ultima vreme m-am gândit la diferența dintre virtuțile din CV și virtuțile din discursul de comemorare. Virtuțile din CV sunt cele pe care le enumeri în CV-ul tău, abilitățile pe care le aduci pe piața muncii și care contribuie la succesul extern. Virtuțile din discursul de comemorare sunt mai profunde. Sunt virtuțile despre care se vorbește la înmormântarea ta, cele care există în miezul ființei tale – dacă ești bun, curajos, sincer sau loial; ce fel de relații ai format.

Mulți dintre noi am spune că virtuțile din discursul de comemorare sunt mai importante decât virtuțile din CV, dar recunosc că perioade lungi din viața mea am petrecut mai mult timp gândindu-mă la cele din urmă decât la primele. Sistemul nostru educațional este fără îndoială orientat mai mult în jurul virtuților din CV decât al celor de la comemorare. Și conversația publică este la fel – sfaturile de *self-help* din reviste, bestsellerurile de non-ficțiune. Mulți dintre noi avem strategii mai clare legate de modul în care să atingem succesul în carieră decât avem despre dezvoltarea unui caracter profund.

Una dintre cărțile care m-au ajutat să mă gândesc la cele două tipuri de virtuți este *Lonely Man of Faith (Omul singuratic al credinței)*, scrisă de rabinul Joseph Soloveitchik în 1965. Soloveitchik a observat că există două povestiri despre creație în Geneză și a susținut că acestea reprezintă cele două laturi opuse ale naturii noastre, pe care le-a numit Adam I și Adam II.

Modernizând puțin categoriile lui Soloveitchik, am putea spune că Adam I este latura orientată spre carieră, latura

ambitioasă a naturii noastre. Adam I este Adamul exterior, din CV. Adam I vrea să construiască, să creeze, să producă și să descopere. Vrea să aibă un statut înalt și să obțină victorii.

Adam II este Adamul interior. Adam II vrea să întruchipeze anumite calități morale. Adam II vrea să aibă o natură lăuntrică senină, un simț tăcut, dar solid al binelui și răului – nu doar să facă bine, ci să fie bun. Adam II vrea să iubească intim, să se sacrifice în folosul altora, să trăiască în acord cu un adevăr transcendent, să aibă un suflet lăuntric coerent ce onorează creația și posibilitățile proprii.

În timp ce Adam I vrea să cucerească lumea, Adam II vrea să dea ascultare unei chemări de a servi lumea. În timp ce Adam I este creativ și își savurează propriile realizări, Adam II renunță uneori la succesul lumesc și la statut pentru un scop sacru. În timp ce Adam I întreabă cum funcționează lucrurile, Adam II întreabă de ce există lucrurile și de ce ne aflăm aici, în esență. În timp ce Adam I vrea să se aventureze mai departe, Adam II vrea să se întoarcă la rădăcini și să savureze căldura unei mese în familie. În timp ce mottoul lui Adam I este „Succesul”, Adam II trăiește viața ca pe o dramă morală. Mottoul său este: „Caritate, dragoste și căință.”

Soloveitchik afirma că trăim în contradicția dintre acești doi Adami. Adamul exterior, maiestuos, și Adamul interior, umil, nu sunt complet compatibili. Suntem prinși pentru totdeauna în confruntarea cu sinele. Suntem chemați să îndeplinim ambele roluri și trebuie să stăpânim arta de a trăi pentru totdeauna în tensiunea dintre cele două naturi.

Partea grea a acestei confruntări, aș adăuga eu, este că Adam I și Adam II trăiesc după logici diferite. Adam I – un Adam care creează, construiește și descoperă – trăiește după o logică utilitară directă. Este logica economiei. Producția duce la rezultat. Efortul duce la răsplată. Exersarea duce la perfecțiune. Urmărește-ți interesele proprii. Maximizează-ți utilitatea. Impresionează lumea.

Adam II trăiește după o logică inversă. Este o logică morală, nu economică. Trebuie să dai pentru a primi. Trebuie să te predai unui lucru din afara ta pentru a căpăta putere înăuntrul tău. Trebuie să îți învingi dorința pentru a obține lucrul după care tânjești. Succesul duce la cel mai mare eșec, care este mândria. Eșecul duce la cel mai mare succes – umilința și învățarea. Pentru a te împlini, trebuie să uiți de tine. Pentru a te regăsi, trebuie să te pierzi.

Pentru a-ți încuraja cariera de Adam I, este logic să îți cultivi punctele forte. Pentru a-ți susține esența morală de Adam II, este necesar să îți înfrunți slăbiciunile.

Animalul viclean

Trăim într-o cultură care îl susține pe Adam I, Adamul exterior, și îl neglijează pe Adam II. Trăim într-o societate care ne încurajează să ne gândim cum să avem o carieră importantă, dar îi lasă pe mulți dintre noi incapabili să acționeze în privința cultivării vieții interioare. Competiția pentru a avea succes și a câștiga admirația este atât de acerbă, încât ne consumă tot timpul și toată atenția. Piața consumatorului ne încurajează să trăim după un calcul utilitarist, să ne satisfacem dorințele și să pierdem din vedere interesele morale implicate în deciziile zilnice. Zgomotul comunicării rapide și superficiale îngreunează ascultarea sunetelor mai tăcute care izvorăsc din profunzimi. Trăim într-o cultură care ne învață să ne promovăm și să ne facem publicitate, să stăpânim abilitățile necesare pentru succes, dar care oferă prea puțină încurajare umilinței, simpatiei și confruntării oneste a sinelui, necesare pentru construirea caracterului.

Dacă ești doar Adam I, te transformi într-un animal viclean, o creatură descurcăreță care se autoconservă, expertă în regulile jocului și care transformă totul într-un joc. Dacă asta e tot ce ai, atunci petreci mult timp cultivând abilitățile profesionale dar nu ai o idee clară despre sursele sensului vieții, așa că nu știi spre ce

ar trebui să îți dedici abilitățile, nu știi ce carieră va fi cea mai înaltă și cea mai bună. Anii trec și cele mai profunde părți ale tale rămân neexplorate și nestructurate. Ești ocupat, dar ai o vagă neliniște că viața ta nu și-a atins însemnătatea și semnificația supremă. Trăiești o plictiseală neconștientizată, fără să iubești cu adevărat, fără să fii atașat cu adevărat de scopurile morale care oferă valoare vieții. Îți lipsesc criteriile interioare pentru a face angajamente imposibil de zdruncinat. Nu dezvolți niciodată statornicie lăuntrică, acea integritate care poate rezista dezaprobării populare sau unei lovituri serioase. Te trezești făcând lucruri pe care le aprobă alții, indiferent dacă aceste lucruri sunt sau nu potrivite pentru tine. Îi judeci prostește pe ceilalți pentru abilitățile lor, și nu pentru valoarea lor. Nu ai o strategie pentru a-ți construi caracterul, iar fără ea, nu doar viața ta interioară, ci și viața ta exterioară se va destrăma în cele din urmă.

Această carte este despre Adam II, despre cum unii oameni și-au cultivat un caracter puternic. Este despre acea mentalitate pe care au adoptat-o oamenii de-a lungul secolelor pentru a-și întări puterea interioară și a cultiva o inimă înțeleaptă. Am scris-o, ca să fiu sincer, pentru a-mi salva propriul suflet.

M-am născut cu o înclinație naturală către superficialitate. Acum lucrez ca editorialist și comentator. Sunt plătit să fiu un lăudăros narcisist, să îmi lansez opiniile, să par mai încrezător în ele, mai deștept, mai bun și mai competent decât sunt de fapt. Trebuie să depun eforturi mai mari decât majoritatea oamenilor pentru a mă feri de o viață de superficialitate îngâmfată. De asemenea, am devenit mai conștient de faptul că, asemenea multor oameni din zilele noastre, am trăit o viață de aspirații morale vagi – dorindu-mi vag să fiu bun, dorindu-mi vag să servesc un scop mai înalt, în timp ce îmi lipseau un vocabular moral concret, o înțelegere clară a modului de a trăi o viață interioară bogată sau chiar o cunoaștere clară a felului în care se dezvoltă caracterul și se atinge profunzimea.

Am descoperit că, în lipsa unei concentrări riguroase pe latu-ra lui Adam II a naturii noastre, este ușor să alunecăm într-o

mediocritate morală auto-mulțumitoare. Devii indulgent cu tine însuși. Îți urmezi dorințele oriunde te-ar duce și îți aprobi acțiunile atât timp cât nu rănești în mod evident pe altcineva. Te gândești că dacă oamenii din jur par să te placă, atunci înseamnă că ești îndeajuns de bun. În procesul acesta, ajungi să te transformi încet în ceva mai puțin impresionant decât ai sperat inițial. O prăpastie umilitoare se deschide între sinele tău real și sinele tău dorit. Realizezi că vocea lui Adam I din tine este puternică, dar vocea lui Adam II este stinsă; planul de viață al lui Adam I este clar, dar planul de viață al lui Adam II este neclar; Adam I este alert, Adam II este somnambul.

Am scris această carte nefiind sigur că pot urma drumul spre caracter, dar dorind măcar să știu cum arată acest drum și cum au pășit alți oameni pe el.

Planul

Planul acestei cărți este simplu. În capitolul următor voi descrie o ecologie morală mai veche. Era o tradiție culturală și intelectuală, tradiția „lemnului strâmb”, care ne scotea în evidență propria frângere. Era o tradiție care cerea umilință în fața limitelor noastre. Dar era și o tradiție care susținea că fiecare dintre noi are puterea de a-și înfrunța slăbiciunile, de a ține piept păcatelor și că de-a lungul acestei confruntări cu noi înșine ne construim caracterul. Înfruntând cu succes păcatele și slăbiciunile, avem șansa să ne jucăm rolul într-o dramă morală măreață. Putem aspira la ceva mai presus de fericire. Avem șansa să profităm de ocaziile zilnice pentru a construi virtutea în noi înșine și de a fi de folos omenirii.

Apoi voi descrie cum arată această metodă de construire a caracterului în viața reală. Mă voi folosi de eseuri biografice, care sunt și eseuri morale. De la Plutarh încoace, moralistii au încercat să comunice anumite standarde prin puterea exemplului. Nu poți construi o viață de Adam II bogată doar citind predici sau

urmând reguli abstracte. Exemplul este mama învățăturii. Îmbunătățirea morală are loc cel mai sigur atunci când inima este încălzită, când intrăm în contact cu oamenii pe care îi admirăm și iubim și ne modelăm conștient și subconștient viețile pentru a le imita pe ale lor.

Am realizat acest adevăr după ce am scris un editorial în care mi-am exprimat frustrarea față de dificultatea de a folosi experiența din sala de clasă pentru a învăța cum să fii bun. Un medic veterinar pe nume Dave Jolly mi-a trimis un e-mail foarte pertinent în acest sens:

Inima nu poate fi predată intelectual, într-o sală de clasă, elevilor care iau notițe mecanic... Inimile bune, înțelepte sunt obținute de-a lungul unei vieți întregi de efort sânguinos de a săpa mai adânc în interior și de a vindeca vieți întregi de cicatrici... Nu o poți preda sau trimite pe e-mail sau Twitter. Trebuie să fie descoperită în profunzimile inimii proprii, când persoana este în sfârșit gata să pornească în căutarea ei, și nu înainte.

Sarcina unei persoane înțelepte este să își înghită frustrația și să dea pur și simplu un exemplu de afecțiune, înțelegere și sânguință în propria viață. Ce predă o persoană înțeleaptă este cea mai mică parte din ceea ce oferă. Ceea ce se transmite este totalitatea vieții sale, a felului în care o trăiește în cele mai mici detalii.

Nu uita niciodată asta. Mesajul este persoana, perfecționată de-a lungul unei vieți întregi de eforturi care au fost puse în mișcare de o altă persoană înțeleaptă, ascunsă acum de destinatar, de negura timpului. Viața este mult mai însemnată decât credem, cauza și efectul se împletesc într-o structură morală vastă care ne îndeamnă continuu să ne descurcăm mai bine, să devenim mai buni, chiar și atunci când ne aflăm în cel mai dureros și mai confuz întuneric.

Aceste cuvinte explică metodologia cărții. Persoanele din portretele care urmează în capitolele 2-10 alcătuiesc un grup variat de albi și negri, bărbați și femei, credincioși și laici, cultivați și necultivați. Niciunul dintre ei nu se apropie măcar de perfecțiune. Dar au practicat un stil de viață care este mai puțin întâlnit acum. Au fost foarte conștienți de slăbiciunile proprii. Au dus o luptă interioară împotriva păcatelor lor și au ieșit din ea cu o anumită doză de respect față de sine. Iar când ne gândim la ei, nu ne amintim în primul rând de ceea ce au realizat – oricât de măreț ar fi fost acel lucru – ci de cine au fost. Sper că exemplele lor vor stârni această sete temătoare pe care o avem cu toții de a fi mai buni, de a merge pe urmele lor.

În ultimul capitol adun toate aceste teme. Descriu cum în cultura noastră e din ce în ce mai greu să fii bun și rezum abordarea de „lemn strâmb” a vieții într-o serie de idei explicite. Dacă ești nerăbdător să citești mesajul condensat al acestei cărți, mergi direct la final.

Câteodată, chiar și astăzi, întâlnești oameni care par să posedo o coeziune interioară impresionantă. Nu duc vieți fragmentate, împrăștiate. Au atins întregirea interioară. Sunt calmi, așezați și înrădăcinați. Nu sunt deviați de la curs de niște furtuni. Nu se prăbușesc sub povara greutăților. Mințile lor sunt constante, iar inimile lor sunt de încredere. Virtuțile lor nu sunt virtuțile tinereții pe care le vezi la studenții deștepți din facultate; sunt virtuțile maturității pe care le vezi la oamenii care au trăit ceva timp și au învățat din bucurie și durere.

Uneori nici nu observi acești oameni, pentru că, deși par buni și veseli, sunt totodată rezervați. Posedă virtuțile discrete ale celor înclinați să fie folositori, dar nu au nevoie să dovedească nimic lumii: umilință, cumpătate, reticență, temperanță, respect și autodisciplină blândă.

Ei radiază un soi de bucurie morală. Răspund cu blândețe când sunt aspru încercați. Sunt tăcuți când sunt abuzați pe nedrept. Sunt demni când alții încearcă să îi umilească, cumpătați când încearcă să îi provoace. Dar duc lucrurile la bun sfârșit. Se

sacrifică în slujba celorlalți cu același spirit modest de zi cu zi pe care l-ar afișa dacă s-ar duce pur și simplu la cumpărături. Nu se gândesc cât de impresionantă este munca pe care o fac. Nu se gândesc deloc la ei înșiși. Pur și simplu par încântați de oamenii imperfecti din jurul lor. Doar recunosc ce trebuie făcut și o fac.

Te fac să te simți mai amuzant și mai deștept când vorbești cu ei. Trec prin diverse clase sociale fără să fie măcar conștienți, pare-se, că o fac. Când îi cunoști de ceva timp, îți dai seama că nu i-ai auzit niciodată laudându-se, nu i-ai văzut niciodată convinși că numai ei au dreptate sau siguri cu încăpățănare de ceva. Nu fac mici aluzii despre cât de remarcabili sunt și despre realizările lor.

Nu au dus vieți liniștite, lipsite de conflicte, ci s-au luptat pe drumul către maturitate. Au bătut cale lungă până la rezolvarea problemei esențiale a vieții, ceea ce înseamnă că, după cum spune Aleksandr Soljenițin, „linia ce separă binele de rău nu trece prin state, nici prin clase sociale, nici prin partide politice – ci direct prin inima fiecărui om”.

Aceștia sunt oamenii care și-au construit un caracter lăuntric puternic, care au atins o anumită profunzime. În acești oameni, la sfârșitul luptei, urcușul către succes s-a predat în fața strădaniei de a-și adânci sufletul. După o viață în care a căutat echilibrul, Adam I se înclină în fața lui Adam II. Aceștia sunt oamenii pe care îi căutăm.



DRUMUL SPRE CHARACTER

BOOKZONE